

D. A. G.
DISSERTATIONIS ACADEMICÆ,
NARRATIONEM
R. V. PAULI JUUSTEN
EPISCOPI ABOENSIS
De
LEGATIONE
SUA RUSSICA,
EXHIBENTIS,
PART. III.
QUAM

Conf. Ampliff. Ord. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,
P R Æ S E S

HENRICUS GABRIEL
PORTHAN,

REG. ACAD. BIBLIOTHECARIUS,
ET RESPONDENS

SVENO ABRAHAM. FONTELL,
Ostrobotnienfes,

Publicæ bonorum censuræ offerunt

In AUDITORIO MAJORI die XX. Decembris

A. MDCCLXXV.

H. A. M. C.

A B O Æ,
Typis JOHANNES CHRISTOPHORUS FRENCKELL.

KONGL. MAJ:ts
TRO-TJENARE och LIEUTENANT,
VÅLÅDLE

H^{err} ABRAH. JOHAN
FONTELL.

MIN HÖGTÅRADE HERR FARBRÖDER,

Mit hjerta och min pligt, gemensamt föreskrifva,
At dessa blad jag EDER offra bôr.
Utaf den vördnads drift de skola vitnen blifva,
Som i mitt bröst, mot EDER, aldrig dör.
Tag dem med ynnest upp, och mig den lyckan unna,
At mig af EDER gunst beståndigt hugna kunna!

MIN HÖGTÅRADE HERR FARBRÖDERS

ödmjukaste tjänare
SVEN ABRAH. FONTELL,

SECRETERAREN
ÅDLE och HÖGAKTADE
**Herr SVEN ERIC
FONTELL,**
MIN HÖGTÅRADE HERR FARBRÖDER.

En öm och helgad plikt at lyda,
Mit hjerta vil utgjuta sig;
Men ord och uttryck fattas mig,
At lifligt nog des känslor tyda.

Utaf ER godhet har jag njutit
Så ömsint vård, så mycket godt,
At Faderlös, jag rōna fått
Det Faders omlorg mig ej trutit.

Hvad kan jag ER tillbaka gifva?
Min vördnad. Den är EDER rätt;
Den gåfvan är mit hjerta lätt,
Och skall ER ständigt offrad blifva.

Ej annat står i min förmåga,
En Far ej annan lön begår;
ERT hjerta lika ådelt är:
Det plår blott efter viljan fråga.

MIN HÖGTÅRADE HERR FARBRÖDERS

ödmjukaste tjänare
SVEN ABRAH. FONTELL.

THESES.

Th. I.

Inter tricas non modo inutiles, sed etiam ineptas & monstrosas, merito referas quæ Metaphysici de *Essentiarum æternitate, necessitate & immutabilitate*, disputant; quibus, si ab incommodis & miris terminorum & locutionum præstigiis te expedias, nihil aliud innuitur, quam quod toties sub alia atque alia forma, ut rem novam & singularem repetunt: *Principium Contradictionis esse verum.*

Th. II. Magni est res momenti, ut de conditione & dignitate naturæ suæ, homines neque nimis abjecte, neque nimis magnifice sentiant.

Th. III. Non igitur optime sectam suam & studium de humano genere bene merendi commendant Religionis Christianæ hostes, cum ex suis placitis conditionem humanam ut miserrimam & tristissimam, sine spe ullius opis, repræsentant.

Th. IV. Allegoriam loco Fabulæ mythologicæ in Poëmæ Epico adhibere, nihil repugnat; magnificentius tamen fieri, Divinitatis interveniente opera, extra dubium est. Neque, quod quidam judicant, majestas & sanctitas nostræ Religionis, vates ingenii felicioris ab augusto hoc adjumento in poematibus suis adhibendo, prohibet; dummodo in digno argumento graviter factis & prudenter versentur.

Th. V. Non male observat Fabius Quintilianus, Instit. Orat. Lib. VI. C. 2. inter Mores Oratoris & Affectus, magnam intercedere cognationem; quod tamen non impedit, quo minus Aristoteles de utroque argumentorum genere distincte esse præcipiendum, recte judicaverit.

Th. VI. Qui tranquillo admodum & leni sunt ingenio, graves & sublimes Oratores evadere non posse, existimamus.

pem omni officiorum genere prosequetur merito. Et ipsi Deo procul dubio grata erit tantæ cladis cohibitio. Responderunt illi, ea in re operam eorum non defuturam, quin tentent ut voti compotes fiamus. Sicque illis valediximus.

Sequenti die mane nuntiatum fuit nobis, ut nos convenienti indumento ornaremus; brevi enim fore, ut coram Magno Principe Ruthenorum Cæsare sisteremur. Id factum est post duas circiter horas. Primum igitur in domum scribarum deducebamur, inde in palatium Cæsareum; & nobis ingressis, provolvebamur iterum proni, inclinato capite in pavementum. Fecimus id bis; aderant enim ambo Cæsaris filii. Post hanc adorationem progrediebamur paululum, & rursus prostrato corpore inclinavimus capita in pavementum fere. Mandavit tandem Magnus Princeps, ut nos surgentes erigeremus, dicens se Christianum esse Principem & Dominum, ideoque se non expetere ut proni in terra jaceamus coram se. Et simul exorsus narrationem suam, commemoravit quomodo regnante Rege Erico transmiserit Holmiam tabellarios suos, quibus hospitia procurata erant in contagioso & pestilenti loco, quare & primarius ex illis peste correptus interierat: alii vero ejus comites velut destituti rectore in Rutheniam redierunt. Ex quo autem Erico Regi non satis constabat de ejus negotiis, ideo misit ad nos Johannem Laurentii, qui de his omnibus nos diligentius sciscitatus est. Illi mandavimus, ut Rex Ericus huc suos transmitteret Legatos, qui & de Livonia occupata & de D:na Catherina conjuge Ducis Johannis nobiscum agerent. Venerunt igitur ad nos Legati missi ex Suetia D:us Nicolaus Gyllenstiern, Matthias Schubert & reliqui, literis & sigillis promittentes & nobis addicentes D:nam Catherinam, quasi relictam & viduam D:ni Ducis Johannis, & tobole carentem. Quis enim justitiæ amans avel-

E

leret

leret matrem a liberis, maritum a conjuge? Horum promissionibus & sigillis adducti in hanc vanam spem, confirmavimus pacis foedera crucis osculo, non per Commissarium Novogordensem, ut olim fieri consuevit, sed in propria persona. Missimus vicissim Legatos nostros viros Principes in Svetiam, qui ibi diu & ultra consuetum retenti, tandem multiplici ignominia & atroci injuria affecti, re infecta & exuti bonis, domum ad nos redierunt, conquerentes se indigniores reputatos quam quos Rex Johannes ad colloquia reciperet sua. Venistis deinde & vos huc, licet de vestro adventu nobis parum constiterit, antequam Novogordiam, exactis feriis Natalis Domini, appelleremus. Ibi didicimus, examinatis negotiis vestris per Commissarios & Bajores nostros, vos velut insanos homines esse, qui neglecto more veteri & inter Rutheniam & Svetiam diu conservato, voluistis multa fieri modo prius inaudito. Quamobrem ulciscentes imprimis illatas nostris legatis injurias, & simul in vestram pertinaciam, permisimus vos tractari ignominiosius ac depradari. Insuper retenti estis hic ultra bienium velut captivi: quos Dominus vester Rex sua intercessione merito deberet liberare; sed ille suis acerbis literis magis irritat & offendit nos, scribens gladio educto finem adesse paci. Sed nos magis moti precibus & fideli intercessione nostrorum carissimorum filiorum, Senatorum & Bajorum omnium, remittimus indignationem, nec volumus vos ulterius captivitate aliqua affligere, aut bello hac vice gentem vestram infestare, tantummodo respiscat Dominus vester Rex, & contentus suo regno nobis Livoniam omnino relinquat, tanquam ditionem nobis jure hereditario cedentem. Quod si noluerit inde se avellere, probabimus quid possit uterque, & cujus ensis fortius feriet & sit penetrantior. Haec volumus illi per vos renunciata esse. Mandavit praeterea, ut secum illa die pranderemus, quod splendide

de apparaverat, quo parto, valedixit nobis data dextra, & cyato mullæ ex manu sua propinato.

Interim dum prandium pararetur, vocati sumus ad priores Secretarios & unum ex præcipuis Senatoribus. Hi nos inter reliqua interrogabant de sorore Serenissimi D:ni nostri Regis, quæ adhuc esset innupta, qua esset ætate & forma. Respondimus admodum venusta & elegant; deinde ætate jam esse nubili, & statura convenienti. Dicebant illi: utinam legati vestri qui amodo Cesaream Ruthenorum Majestatem sunt invisuri, ejus faciem & personam vivis coloribus depictam, secum adferrent. Sequentibus diebus parabantur nobis literæ quas nobiscum Serenissimo & Clementissimo D:no nostro Regi afferre debuimus: eas recepimus Januarii 10 anno D:ni 1572.

Hoc scripto neque ad dextram neque ad sinistram declinavi, nec gratiam cujusquam hominis quæsi, sed tantum schapham schapham, & ficum ficum esse dixi.

Januarii 18 anni 1572 bleff of öffverantwardadh Storsör-
stens wågebress, att wij obehindradh schulle fram komma. Och
på samma tidh gaffs of ett annadh rulle bress till Högste
Konungl. Mitt wår allernådigste Herre. Januarii 19 droghe
wij aff iffrå Mogord efter middagen.

Februarii 3 droghe iffrå Nöthebårgh, hvaris wij wore
någre dagher uphåtdne, såsom och tilförene emellan Mogårdh
och Nöthebårgh. 7 Februarii komo wij till Wibårgh, seenthy
om affionen.

Serenissime & Clementissime D:ne Rex. Difficile
& periculosum est apud tales tyrannos legatum agere,
qui nihil aliud rectum esse putant, nisi quam quod ipsi
statuunt. Sic Muscovita studens renovare & confirma-

/2

re antiqua pacis foedera, duras & valde iniquas praescribit conditiones. Primum ut pro ignomina & injuria quam passi sunt ejus legati Holmiae & alibi in Regno Sveciae, numerentur illi decem millia Joachimicorum, prorsus nihil considerans quantum nobis eripuerit Novogordiae, in auro, argento, vasis argenteis, catenis aureis, Joachimicis & monera Svevica. Quam praedam si pro suo valore aestimare vellet, non facile dixerim utrum illi plus amiserint Holmiae, vel nos Novogordiae. Secunda conditio pacis est, dum non veretur petere a Vestra Majestate ducentos equites Germanica armatura instructos, quorum opera uti decrevit adversus hostes suos Tartaros. Sed quid est hoc nisi ludificatio quaedam? Tertia renovandae pacis conditio est, ut vestra Serenissima Majestas decedat tota Livonia, relinquens eam Magno Principi Ruthenorum, tanquam vero haeredi & domino ejus terrae, quod tamen ipse nullis demonstrationibus comprohabit. Quarta conditio, ut vestra Majestas, velut in firmum amicitiae signum, velit etiam ei mittere viros peritos venarum metallicarum. Hac nobis discedentibus, & litteris & viva voce vestrae Serenissimae Majestati injungenda esse voluit; quae etiam si per se sunt injustissima, tamen ad haec nostro responso, aut nostra inficiatione nihil agere potuimus. Dominus Deus flectat mentes Serenissimi & Clementissimi Domini Regis, una cum Serenissimo & Amplissimo Rege Polonorum, uniat & stabiliat, in laudem gloriae suae & defensionem utriusque Regni Svevici & Polonici, per Jesum Christum D. num nostrum, Amen!

Störmächtigste Högberne Furste, Allernädigste Herre och Konung. Thette är thet som Muskowitens Baisjorer Cancellär och Secreterere haffwa iffrå migh för Gud och hele världen: Seltf kannor 2, och en seltf stääl, wegandes till hoga 7 lödig march. Seltf

Selff skedhar 4, wid 16 eller 17 lodh.

Daler 58 stycken. Konungh Erichs Klippinger halff tredie hundradh march.

Gull, Rosennåbel 1 stycke, Engelat 1 stycke, Rårsåcher 6 el. r 7.

Ungersgull uthwalde 28 stycken.

Reensgull et stycke.

En Gull Signettzring hengde widh samma pungen, ther jag hadhe och mit Secrat aff Selff; item en lichen Gullring. Et lamb huus och Stat spegell för 3 daler. Ett ladh. r bälte medh selff tampar, söja och möstlar.

Hästar 2 medh ett hindertygh udaff wilflågald. Ett för lätt aff brokät Nydye dwe.f.

Not. Perfide & crudeliter, contra jus fasque, Legatos fuisse tractatos, manifesta radiat luce. Prætextu utebatur Russus, ad crudelitatem suam palliandam, triplici; videlicet, quod irreverenter se gesserant erga Castellatum Novogordensem; quod Legati sui, Stockholmia a Ducibus JOHANNE & CAROLO capta vim passi erant; quod iidem Legati deinde a Rege diutius erant retenti. (Veram dissimulabat causam, ferocem tyranni iram in Regem JOHANNEM, ob frustratam spem Conjugis ejus obtinendæ, prætextumque egregium turbandæ Poloniae ita sibi ereptum). Prima ratio fuit iniqua. Ex mandatis enim Regis sui Legati agebant; quæ si superba visa sunt, non admittendi fuissent, aut rebus infectis domum remittendi, non vexandi, spoliandi, affligendi. Verum superbiæ culpa non in nostros, sed in ipsos Russos merito rejicitur; qui, quoniam olim Reges Sveciæ cum Principibus Novogordiae, finitimis suis, quamdiu hi sui erant juris, negotia utriusque civitatis disceptaverant,

Castellano Novogordensi, subdito Magni Principis Rus-
fici, eundem deberi a Sveciæ Regibus honorem, ut si-
bi pari, absurde contendebant: ipse autem Magnus Prin-
ceps, Svecorum Regi adeo se dignitate ferebat superio-
rem, ut infra suum esse fastigium existimaret, immediate
cum eo Legatisque ejus agere. Quam injustam fer-
re superbiam, Regi JOHANNI consilium non fuit,
eoque minus, quod fratri & antecessori suo R. ERICO
debitus esset honor delatus. Nemo credat, humanita-
tem Castellano Legatos denegasse, aut de communi sa-
lutatione fuisse quæstionem; sed ne Patriæ dignitati,
sua levitate aut imprudentia, aliquid detraheretur, solli-
cite cavere studebant. Neque tandem abnucebant, cum
Novogordensi præfecto, ut Legato Magni Principis, si
is a Domino suo mandata aut literas, ejus potestatis si-
bi concessæ testes, ostendere valeret, in negotiorum
suorum disceputationem descendere; modo condiciones
pacti ab ipso, deinde Magno Principe confirmarentur.
Et tamen insignis erat contumelia, Legatos a Rege po-
tentissimo ad vicinum, eo consentiente, imo invitante
missos, literisque salvi-conductus amplissimis munitos,
aditu primo ad ipsum Principem, ejusque conspectu,
jam ante res examinatas, prohibere. Quod suspicio-
sus agerent Legati, mirum videri nemini debet, cogi-
tanti rem illis fuisse cum gente barbara tum adhuc, a-
deoque calliditatis calumniosæ. In domum Legatorum
Rusficorum, capta Holmia, a militibus Ducum impetum
fuisse factum, præter mentem tamen & voluntatem Prin-
cipum, negari nequit; ob negotii enim, quod urgebant,
turpitudinem, plebi vehementer erant invisi: sed repres-
sus mox fuit a Duce CAROLO furor multitudinis, &
Legatorum securitati prospectum (MESSENIUS Scand.
Illustr. T. VI. p. 58. T. VII. p. 1.). Neque personis eorum
vis illata videtur; bonorum autem jacturam fuisse resar-
citam,

citam, argumento est, quod muneribus etiam cumula-
 ti Stockholmia decesserunt. Neque dubitandum, si a-
 mice cum eo Russus egisset, quin ad hanc injuriam, in-
 vitissimo se illis factam, reparandam, Rex fuisset pronis-
 simus. Detentio Legatorum Russicorum, a qua omnis
 abfuit vexatio & contumelia, non injusta videbitur æ-
 quis censoribus, rationem temporum considerantibus,
 ingenium JOHANNIS BASILIDIS, res Regis JOHAN-
 NIS, & atrocissimam injuriam ei a barbaro his ipsis
 legatis mittendis illatam, qui in mandatis habebant, ut
 cum R. ERICO de Conjuge Fratris rapienda, & in Rus-
 siam transmittenda, agerent (†). Quod itaque his Le-
 gatis multum honorem tribuere, aut ad se aditum per-
 mittere Rex noluerit, mirum sane haud videbitur. Nihil
 tamen iis detinendis ultra intendit, quam ut ab i-
 niquo consilio tyrannus absisteret; pacis spe sibi facta,
 honorifice mox Legatos dimittens. Sed non fuit ani-
 mus JOHANNI BASILIDI fide stare. Itaque in innocen-
 tes Legatos iram impotentis animi, suis feliciter receptis,
 mox effudit; & deinde in Livoniam & Fenniam irruens,
 igne ferroque crudeliter grassatus est. Rex Sveciæ inter-
 rim, crebris nuntiis libertatem Legatis suis poscere haud
 neglexit; sed nihil effecit apud hominem gentium juris-
 bus non multum tribuentem, qui tabellarios ejus, æque
 ac Legatos, vinculis & exilio multavit. Arma tan-
 dem Regis victricia plus valuerunt; quibus & superbi-
 am barbari fregit, prospero consiliorum suorum succes-
 su hactenus ferocis, & multiplicium injuriarum pœnas
 feliciter exegit. Ne tamen animi sui plane oblitus, &
 metu coactus Legatos dimisisse videretur, variis eos ty-
 rannus adhuc contumeliis vexavit; & vanam instruens
 scenam, filiorum suorum Senatorumque precibus con-
 cessisse, videri voluit. Quæ omnia partim Historia il-
 lorum temporum, partim Narratio ipsa, quam typis im-
 pressam dedimus, clarissime evincunt.

(†). Turpissimam cum barbaro, hac de re, R. ERI-
CUM fecisse pactionem, nec Historici, qui memoriam
infelicitis hujus Regis mirissime tractant, in dubium vocant.
(CELSIUS R. ERIC XIV Historia, II 236 p. 226 (q.)) Quod
deinde prætexuit JOHANNES BASILIDES, se Principem
CATHARINAM viduam existimasse, eo difficiliter fidem
invenit, quod nec deinde Legatis nostris irridens propo-
nere dubitavit, ut Reginam ad se Sveci transmitterent.
De occidendo autem Duce JOHANNE, ut CATHA-
RINA vidua fieret, consilia cum ERICO consociasse, a
moribus ejus non est alienum. Magnum hunc Princi-
pem Russiæ, quamvis nomine morum, educationi forte
pravæ maxime tribuendorum reprehendendum merito,
de gente sua de cætero præclare esse meritum, non diffi-
temur: & ea jam tum consilia fovisse, quæ faventiora
nactus tempora, PETRUS I deinde exsecutus fuit,
malis imprimis Sveciæ fati adjutus.